

VĚDECKÉ SPISY VYSOKÉHO UČENÍ TECHNICKÉHO V BRNĚ

Edice PhD Thesis, sv. 696

ISSN 1213-4198

thesis
?
IS

Ing. arch. Radmila Vraníková

**Současné možnosti
regenerace veřejných prostorů
v panelových sídlištích**

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
FAKULTA ARCHITEKTURY
ÚSTAV TEORIE URBANISMU

Ing. arch. Radmila Vraníková

**SOUČASNÉ MOŽNOSTI REGENERACE VEŘEJNÝCH
PROSTORŮ V PANELOVÝCH SÍDLIŠTÍCH**

**CURRENT OPTIONS FOR THE REGENERATION OF PUBLIC
PLACES AT THE SECTIONAL DEVELOPMENT**

Zkrácená verze Ph.D. Thesis

Obor: URBANISMUS
Školitel: Prof. ing. arch. Jan Koutný, CSc
Oponenti: Ing. arch. Jaroslav Tušer, CSc
Ing.arch. Hana Halášová
Prof. ing. arch. Mojmír Kyselka, CSc

Datum obhajoby : 6.3.2013

Klíčová slova :

Regenerace, veřejný prostor, panelové sídliště, funkční plocha

Key words:

regeneration, public places, sectional development, functional area

Místo uložení:

Fakulta architektury, Knihovna Fakulty architektury, Poříčí 273/5, 639 00 Brno

© Radmila Vraníková, 2013

ISBN 978-80-214-4703-5

ISSN 1213-4198

OBSAH

ING. ARCH. RADMILA VRANÍKOVÁ	1
ÚVOD.....	4
1 ZÁKLADNÍ POJMY	5
1.1 Regenerace	5
1.2 Panelové sídliště	5
1.3 Veřejné prostory	5
1.4 Funkční plochy	6
2 CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE.....	6
3 VEŘEJNÉ PROSTORY NA SÍDLIŠTI	8
3.1 Obecná charakteristika veřejných prostorů.....	9
3.2 strukturální členění funkčních ploch na sídlišti.....	9
3.2.1 <i>Pěší komunikace</i>	10
3.2.2 <i>Automobilové komunikace</i>	10
3.2.3 <i>Parkoviště</i>	10
3.2.4 <i>Centrální prostranství</i>	11
3.2.5 <i>Veřejné rekreační plochy</i>	11
3.2.6 <i>Dětská hřiště</i>	12
3.2.7 <i>Veřejná zeleň</i>	12
4 DŮVODY PRO REGENERACE VEŘEJNÝCH PROSTORŮ PANELOVÝCH SÍDLIŠŤ.....	13
5 ANALÝZA NÁZORŮ OBYVATEL VE VYBRANÝCH SÍDLIŠTÍCH	13
6 PŘÍKLADY ZPRACOVÁNÍ KONKRÉTNÍCH VEŘEJNÝCH PROSTORŮ PANELOVÝCH SÍDLIŠŤ.....	14
6.1 Chropyně.....	15
6.2 Hulín	15
6.3 Kroměříž	16
7 PRINCIPY, ZÁSADY A METODIKA REGENERACE VEŘEJNÝCH PROSTORŮ	17
7.1 Pěší komunikace	19
7.2 Automobilové komunikace	20
7.3 Parkoviště.....	20
7.4 Centrální prostranství.....	21
7.5 Veřejné rekreační plochy	21
7.6 Dětská hřiště	22
7.7 Veřejná zeleň.....	23
8 PŘÍNOS DISERTAČNÍ PRÁCE PRO VYUŽITÍ V PRAXI.....	23
9 ZÁVĚR.....	25

ÚVOD

Základní data

Regenerace veřejných prostorů v panelových sídlištích je nezbytnou záležitostí současné doby. Není to zcela jednoduchá věc, poněvadž výstavba panelových sídlišť spadá do let minulých, kdy nároky lidí na vlastní na bydlení byly sice vyšší, ale vládní systém socialistického Československa měl zcela jiné priority.

Panelová sídliště jsou velké obytné celky stavěné buď v blízkosti center měst a někdy i mimo tato centra. Tato sídliště vznikala na volných plochách, kde se buď nevyskytovala žádná zástavba, nebo vznikala na částech městských čtvrtí, kde byly vybourány stávající nevyhovující nízkopodlažní domy. Jsou to městské obytné celky tvořené vícepatrovými bytovými domy, které jsou postaveny panelovou technologií, podle jednotných koncepcí tehdejších typologických zásad.

Obytné sídlištní celky se začaly stavět ve 20. a 30. letech 20.stol. a to pod výrazným vlivem výstavby zahradních měst. Převládal dostatek slunce a zeleně, zástavba byla prosvětlená a provzdušněná. Sídliště měla lidská měřítka díky prostorovému uspořádání a výšce obytných domů. Navrhovaná urbanistická řešení této generace sídlišť byla v řadě případů dobrá. Veřejné prostory mezi domy se zřetelným členěním vypadaly poměrně přívětivě a zachovaly si lidské dimenze. Druhá a třetí generace sídlišť byla stavěna především panelovou technologií. Tehdejší tendence Okresních národních výborů, přislíbit žadatelům co nejvíc bytů, vedla k velkému zahušťování výstavby a veřejná prostranství byla čím dál menší vzhledem k poměru obytných bloků. Vznikly tak poměrně nekvalitní městské útvary, přesto však zde byl patrný pokus o aplikaci prvků moderní architektury. Tato sídliště nejvíce poznamenala česká a moravská města, zejména města malá a středně velká, protože zde sídliště často navazuje na městské historické jádro a blízkost těchto nesourodých prvků nepůsobí obvykle dost esteticky.

Je tedy zřejmé, že problematika udržitelných obytných souborů je natolik závažná, že se jí začala zabývat vláda a orgány státní správy. Jde o to, aby lidé sídliště hromadně nezačali opouštět, a tyto celky se nestaly problematickými útvary, v nichž budou žít jen asociální skupiny obyvatel. Kromě bydlení v samotných domech jde především o bezpečný a klidný pohyb na veřejných prostranstvích a též k využití těchto míst pro trávení volného času všech skupin obyvatel.

Tato sídliště nejvíce poznamenala česká a moravská města, zejména města malá a středně velká, protože zde sídliště často bezprostředně navazují na městské historické jádro, aniž by respektovala nebo odkazovala na vzhled a charakter dosavadní zástavby.

1 ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 REGENERACE

Regenerací rozumíme obnovu veřejných prostorů panelových sídlišť za účelem všestranného zlepšení obytného prostředí. Obnovou není míněna jen úprava stávajícího stavu, ale je to nové vytváření plnohodnotných veřejných prostorů, které vedou k fungování celé lokality ve vnitřních a vnějších vztazích, k napomáhání dobrého sociálního soužití občanů, a k prevenci morální degradace.

1.2 PANELOVÉ SÍDLIŠTĚ

Panelové sídliště je ucelená část území obce zastavěná vícepatrovými bytovými domy, případně obytnými panelovými věžovými domy postavenými panelovou technologií. Tato sídliště byla stavěna v 60. až 80. letech 20. století na okrajích, nebo i v blízkosti center velkých i malých měst. Z občanské vybavenosti se zde nacházely obchody, školy, mateřské školky, jesle, sportovní zařízení a drobné služby.

1.3 VEŘEJNÉ PROSTORY

Veřejné prostory jsou místa sloužící pro společné soužití všech věkových a sociálních skupin, pro setkávání lidí a pro navazování komunikace mezi nimi. Zde by měl člověk poznat nové lidi, měl by tu umět odpočívat i bavit se, měl by mít možnost odpoutat se od každodenních starostí a načerpat zde nové síly. Veřejné prostory by měly především sloužit pro ty, kteří je používají. Veřejné prostory v panelových sídlištích tvoří podmnožinu veřejných prostorů obecných.

1.4 FUNKČNÍ PLOCHY

Funkční plochy jsou ucelené soubory ploch, které charakterizují určitou a specifickou funkci, která na těchto místech převládá. Jsou to plochy dopravní, plochy pro aktivní, případně pasivní odpočinek, dětská hřiště, centrální plochy pro společenské funkce, veřejně rekreační plochy a plochy zeleně.

2 CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE

Hlavní cíl této práce je kladen na vytvoření nového strukturálního členění jednotlivých ploch, které mají převážné zastoupení na veřejných prostranstvích panelových sídlišť. Veřejný prostor je soubor prvků, které jsou navzájem propojeny. Přesto toto široké pojetí daného systému, který má každý jinou funkci je nutné vnímat kontinuálně. Vzhledem k tomu, že jsem se ve své praxi od roku 2001 zabývala regeneracemi veřejných prostranství na sídlišti, uvědomila jsem si, jak je důležité vymezit funkční plochy z důvodů projednávání projektových prací a následnou realizaci úpravy těchto ploch s investorem, se státní správou a v neposlední řadě se samotnými občany.

Tato práce pak dále nabízí jakýsi návod nejen k regeneraci a navrhování, ale i k plánovacímu procesu „kvalitního veřejného prostoru v panelových sídlištích“. Jde se především o takové plochy, které vytváří tvář panelových sídlišť v malých a středně velkých městech, o prostory, ke kterým si obyvatelé vytvářejí vztah. Též by to měl být prostor s duší či identitou, poněvadž jedině tak si k němu lidé najdou cestu. Ochrana stávajících veřejných prostranství by měly být součástí každého dobrého plánování.

V tomto dokumentu najdeme výsledky již realizovaných úprav a odpovědi na otázky, co by se mohlo v této oblasti zlepšit. Shrnutí v praxi prověřených metod a postupů a analýza jejich účinnosti, vytipování opomíjených aspektů a doporučení a v neposlední řadě dokumentace přínosu realizovaných projektů v reálném životě obyvatel sídlišť může být užitečným nástrojem pro zlepšení argumentace a komunikace pracovníků veřejné správy, samosprávy i projektantů.

- **Návrh strukturálního členění funkčních ploch v rámci regenerace veřejných prostorů na sídlišti**

Veřejné prostory jsou v současné době středem zájmů odborníků i široké veřejnosti. Jsou to soubory všech ploch veškerého nezastavěného „místa“ na sídlišti. Obklopují budovy, které buď zvýrazňují, nebo potlačují, navazují na další městské celky, poskytují místo k pohybu i odpočinku pro občany všech věkových kategorií. Na téma členění veřejných prostorů už vzniklo velké množství publikací a odborné literatury. Co se týká veřejných prostorů na sídlištích, je patrné, že mají poněkud jiný charakter, než veřejné prostory v historické zástavbě měst, nebo třeba ve venkovském prostředí. Pro praktické utváření regenerací bylo důležité dát pojmenování určitým funkčním celkům, které mají podobné charakteristické vlastnosti.

- **Důvody pro regenerace veřejných prostorů panelových sídlišť**

Prostředí, kde člověk bydlí, nepřímo ovlivňuje jeho život tím, že působí na jeho vědomí. Jedinec se nemůže bránit jevům a věcem, které každodenně vnímá. Je rozdíl, jít cestou domů pod voňavými rozkvetlými stromy, nebo po frekventované ulici plné smogu. Neupravené veřejné prostory působí na psychiku depresivně. Z převládajících stresových faktorů, kterým se člověk nemůže dlouhodobě bránit, vzniká nervozita, nevraživost a z toho vyplývá asociální chování v dané lokalitě. Je proto velmi důležité věnovat pozornost kvalitě a estetice místům, kde lidé tráví spoustu svého času. V poslední době vidíme, že vzrostl zájem o péči a regeneraci veřejných sídlištních prostorů a že tento problém přestal být na okraji zájmu lidské společnosti.

- **Analýza názorů obyvatel na zlepšení veřejných prostorů na sídlišti**

Přínosem je zhodnocení názorů obyvatel sídliště a tím i jejich zapojení do celého procesu plánování regenerací. Lidé své domácí prostředí dobře znají a mají představu o tom, jak by měly tyto společné venkovní plochy vypadat a k čemu by měly sloužit. Nápadů občanů ovlivňují to, jakým způsobem se budou regenerace ubírat, jak se bude zasahovat do existujících prostorů a představy lidí určitě pozitivně ovlivní a zkvalitní uvedený proces regenerace.

- **Příklady probíhajících průzkumů a úprav konkrétních sídlištních prostorů na sídlišti**

Na základě příkladů stávajících úprav konkrétních veřejných prostorů je možné sledovat, že regenerace mají smysl a do budoucna je s nimi třeba počítat. Tyto průzkumy a příklady slouží jako podklad pro vědeckou práci.

- **Principy a zásady při regeneracích stávajících veřejných prostorů na sídlišti**

Strukturální členění, analýza názorů obyvatel a podklady z průzkumů slouží k vyhodnocení principů a zásad při navrhování regenerací veřejných prostorů na sídlišti. Kvalitní záměr je charakteristický především v zadání, jak skloubit specifikum daného prostoru s požadavky, potřeby a nároky všech zúčastněných, kterých se proces týká. Důležitá je též analýza prostoru a vyhodnocení jeho a potenciálu a stávajících problémů. Tento záměr musí ovšem směřovat k využitelnosti prostoru všech skupin obyvatel od dětí, přes mládež po starší občany, nesmí se zapomínat na tělesně postižené a nakonec i problémové skupiny obyvatel. Pravidelný kontakt s lidmi může ve velké míře kvalitativně ovlivnit stav našeho okolí.

3 VEŘEJNÉ PROSTORY NA SÍDLIŠTI

Veřejné prostory na sídlištích jsou prostorově vymezeny obytnou a občanskou zástavbou. Není zde však patrná definice prostoru tak, jak je to charakteristické pro domy v městské uliční zástavbě. Tím, jak se vzdálenost mezi budovami zvětšuje, stává se veřejný prostor hůř definovatelný. Chybí zde kladné aspekty psychologické povahy, jako je bezpečnost, intimita a lidské měřítko. Důležité pro kvalitní veřejný prostor je však to, že v něm pobývají lidé a tráví v něm určitou část svého volného času.

Podle Šilhánkové veřejné prostory v panelových sídlištích tvoří podmnožinu veřejných prostorů obecných. Tyto veřejné prostory jsou důležitou součástí v zastavěném území panelových domů a nemalou mírou ovlivňují kvalitu života obyvatel.

Názory na využití veřejných ploch v panelových sídlištích nejsou jednotné. Někteří toto bydlení odsuzují a další se zas snaží obhájit jejich klady. Na základě podrobnějšího průzkumu ohledně bydlení na sídlištích, který v osmdesátých letech udělal sociolog Jiří Musil, je však zřejmé, že jedna z hlavních hodnot, které lidé zde velmi oceňují, je vzrostlá

zeleně. Obyvatelé domů pak mají pocit, že žijí v parku. Pokud jsou však domy obklopeny neudržovanou zelení, tak o parku nemůže být řeč.

3.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA VEŘEJNÝCH PROSTORŮ

Šilhánková velmi podrobně popsala veřejné prostory ve své publikaci (2003). V kapitole „Co jsou veřejné prostory“ uvádí, že naše současná urbanistická teorie není v oblasti veřejných prostorů ani zdaleka úplná a propracovaná. Problém vidí v definici veřejného prostoru.

Prostředí kde lidé žijí, nepřímo ovlivňuje člověka tím, že působí na jeho vědomí. Jedinec se nemůže bránit jevům a věcem, které každodenně vnímá. Je rozdíl, jít cestou domů pod voňavými rozkvetlými stromy, nebo po frekventované ulici plné smogu. Neupravené veřejné prostory působí na psychiku depresivně. Z převládajících stresových faktorů, kterým se člověk nemůže dlouhodobě bránit, vzniká nervozita, nevraživost a z toho vyplývá asociální chování v dané lokalitě. Je proto velmi důležité věnovat pozornost kvalitě a estetice místům, kde lidé tráví spoustu svého času. V poslední době vidíme, že vzrůstá zájem o péči a regeneraci veřejných prostorů nejen v řadách odborníků, ale i v pásmu široké veřejnosti. Veřejné prostory tak přestávají být na okraji zájmu lidské společnosti.

3.2 STRUKTURÁLNÍ ČLENĚNÍ FUNKČNÍCH PLOCH NA SÍDLIŠTI

Vzhledem k problematice regenerací veřejných prostorů na sídlišti bylo zapotřebí rozdělit jednotlivé funkční plochy tak, aby byly snadno strukturované a pochopitelné pro jednotlivé skupiny, které se regeneracemi zabývají. Následující dělení poskytuje přehled základních prvků, které jsou jasně vymezeny svým účelem a funkcí. Reprezentují typy veřejných prostranství, které jsou zastoupeny téměř na všech sídlištech v malých a středně velkých městech, ať už jsou to sídliště uvnitř městské zástavby, případně na okraji města. Na sídlišti jsou v převážné většině případů zastoupeny tyto veřejné plochy:

3.2.1 Pěší komunikace

Za pěší komunikaci můžeme považovat chodníky, pěšiny a stezky.

Pojem stezky a pěšiny zavedl Zákon o ochraně přírody a definoval je tím, že leží mimo zastavěné území obce. Na veřejných prostranstvích mezi objekty však též pracujeme s pojmem pěšiny, protože pěší propojení přes zatravněné plochy je vhodnější nazvat stezkou, než chodníkem.

Také ČSN 73 6110 se zabývá komunikacemi pro pěší a to v člancích 150 až 175. Podle čl. 150 pro pěší provoz v sídelních útvarech slouží stezky pro pěší, pásy pro pěší (chodníky, průchody, nadchody a podchody) a na komunikacích mimo zástavbu krajnice nebo stezky pro pěší.

3.2.2 Automobilové komunikace

Automobilové komunikace v zastavěném prostoru obytných domů jsou ve Wikipedii rozděleny na silnice, místní komunikace a účelové komunikace.

Silnice je veřejně přístupná pozemní komunikace určená k užití silničními a jinými vozidly a chodci; jedná se o nejtypičtější kategorii pozemních komunikací, v běžném jazyce se pro pozemní komunikace nezdědka používá označení silnice.

Místní komunikace je veřejně přístupná pozemní komunikace, která slouží převážně místní dopravě na území obce; místní komunikací IV. třídy může být i samostatná pěší komunikace.

3.2.3 Parkoviště

Parkování aut na sídlištích je zastoupeno v hojném počtu a stále přibývá požadavků z řad obyvatel na další budování těchto parkovacích a odstavných ploch. Parkoviště můžeme rozdělit na parkoviště plošné a parkovací plochy podél komunikací. Zde se jedná o stání kolmé, podélné a šikmé. Parkovací plochy podél komunikací jsou součástí ulice. ČSN 73 6056 rozeznává různé druhy parkovacích a odstavných stání:

- na parkovacích pruzích podél komunikací, kde se stání řadí podélně ke komunikaci
- na parkovacích pruzích podél komunikací, kde se stání řadí kolmo nebo šikmo ke komunikaci
- na samostatných plochách, kde se stání řadí podél vnitřních komunikací zpravidla kolmo nebo šikmo k nim v jedné řadě nebo ve více řadách za sebou.

3.2.4 Centrální prostranství

Tato veřejná prostranství nemají v literatuře specifické označení, poněvadž se dříve v charakteru historické městské zástavby nevyskytovaly tak, jako byly ulice a náměstí.

V obytných zónách panelových sídlišť jsou tím označeny předprostory obchodů s potravinami (bývalé Jednoty apod.), dále předprostory základních škol a mateřských škol. Tyto plochy mají obvykle tvrdý povrch a jsou „ozdobeny“ betonovými nádobami na kytky, případně dobovými plastikami. Dále je možné za tato prostranství určit větší zatravněné, případně mlatové rozptylové plochy mezi obytnými domy. Tyto prostory nelze pojmenovat slovem „náměstí“, poněvadž původní myšlenka stavět v zeleni náměstí vylučuje. V pozdější době výstavby pak nebyl důvod starat se o to, že lidé mají potřebu mít nějaké orientační body a hlavně nebylo žádoucí, aby se lidé někde shromažďovali. Tehdejší socialističtí funkcionalisté nebrali ohled na psychologické a sociální aspekty veřejných prostor.

3.2.5 Veřejné rekreační plochy

Veřejné rekreační plochy jsou nezbytné pro rozvoj fyzické a psychické stránky osobnosti. Jejich specifikace může být zaměřena na odpočinek starších občanů, rodinná posezení, odpočinek jednotlivce a zábavu dětí i dospívající mládeže. Těmito plochami mohou procházet chodníky, cyklostezky, in-line stezky, její povrch může být zatravněný i zpevněný. Prostor je zpravidla dostatečně vybaven městským mobiliářem, případně drobnými stavebními objekty (altány, pergoly, fontány, kašny, pítka, zídka apod.)

Na veřejně rekreačních plochách se jedná o rekreaci každodenní, poněvadž je součástí režimu pracovního dne a slouží ke krátkodobému zotavení po skončení zaměstnání, nebo školní a předškolní činnosti. Tato rekreace je vázaná především na plochy veřejné zeleně mezi obytnými bloky, případně na okrajovou část sídliště.

3.2.6 Dětská hřiště

Tvorba dětských hřišť je založena jak na požadavcích fyzického zdraví, tak na psychických potřebách dítěte.

Neméně je však důležité vhodné vybavení hřišť a jejich nerušený provoz. Optimální rozmístění dětských hřišť má úzkou souvislost s koncepcí urbanistického řešení sídelního útvaru a jeho obytných zón. Poloha hřiště je závislá na hustotě obyvatelstva zájmového okruhu, na docházkové vzdálenosti a na celospolečenském významu.

Hrací plochy můžeme rozdělit na dětská hřiště pro věkové kategorie do šesti let, od pěti do dvanácti let a věková kategorie nad 12 let. Tato hřiště jsou vybavena dětskými hracími prvky a někdy mohou být i oplocená nízkými plůtky.

3.2.7 Veřejná zeleň

Zeleň lze považovat za další typ veřejného prostoru. Veřejná zeleň se nachází na veřejně přístupných plochách, jako jsou prostory mezi domy, proluky, parky, zeleň podél automobilových a pěších komunikací, podél toků apod. Charakteristika výrazu „zeleň“ je celkem jednotná v různé literatuře:

Podle Wikipedie je veřejná zeleň souhrn všech volně rostoucích a veřejně přístupných zelených rostlin. Jedná se o důležitý architektonický a krajinný prvek s velmi významnými ekologickými funkcemi. Doplňkem veřejné zeleně je zeleň neveřejná respektive privátní či soukromá.

4 DŮVODY PRO REGENERACE VEŘEJNÝCH PROSTORŮ PANELOVÝCH SÍDLIŠŤ

Chceme li vytvářet živá a funkční veřejná prostranství, musíme nabídnout lidem, že i zde mohou trávit svůj volný čas. V dnešní přetechnizované a uspěchané době již není taková nezbytnost setkávat se s dalšími lidmi na veřejných prostranstvích. Auta, telefony, počítače umožňují komunikaci podstatně rychlejší, i když méně osobní.

Veřejné prostory na sídlištích mají být navrhovány hlavně pro ty, kteří je využívají. Toto by pak mělo snížit odcizení a naopak zvýšit vědomí identity k místu, kde lidé žijí. Dále by to mělo vést k většímu zájmu a odpovědnosti ve vztahu k veřejným prostorům na sídlištích.

Regenerace sídliště by měla zvýšit kulturnost obyvatel těchto lokalit a zlepšit celkové obytné prostředí. Vzhledem k vysokému nárůstu automobilové dopravy je kladen důraz na rekonstrukci a rozšíření stávajících ploch pro parkování osobních vozidel. Další prioritní záležitostí je vytvoření podmínek pro zřizování adekvátních prostorů pro hry dětí a mládeže a pro vytvoření klidných zákoutí pro starší občany. Jsou zde vyčleněny plochy pro rekreaci a odpočinek obyvatel a vymezení obytného venkovního prostoru kolem bytových domů. Je zde věnována pozornost rozšíření možností trávení volného času v uvedených prostorách s kvalitními prvky dětského a městského mobiliáře. Úprava veřejných prostranství by dále měla být včetně sanace a doplnění ploch veřejné zeleně spojené s výsadbou stromů a keřů.

5 ANALÝZA NÁZORŮ OBYVATEL VE VYBRANÝCH SÍDLIŠTÍCH

Cílem výzkumu názorů jednotlivců bylo hledat, jaký vztah k veřejným prostranstvím mají lidé, kteří zde bydlí. Odhalení poměru mezi nezbytnou dopravou, trávením volného času a běžným pobytem na sídlišti by napomohlo v dalším úsilí vytvářet kvalitní veřejná prostranství.

V rámci již uskutečněných regenerací VP proběhly v jednotlivých městech ankety, ve kterých byly kladeny otázky ohledně nejpálčivějších problémů života na sídlištích. Počty doručených dotazníků odpovídaly počtům domácností na sídlišti.

Byly mapovány potřeby obyvatel sídliště a jejich názory na současný stav sídliště a návrhy na opatření, jejichž realizace by přispěla ke zlepšení současného stavu diskutovaných oblastí. Dotazníky byly sestaveny z následujících skupin otázek: parkování vozidel, pěší komunikace, veřejně rekreační plochy, dětská hřiště, zeleň a bezpečí na sídlišti. Na závěr byly vyhodnoceny jednak demografické údaje a dále pak požadavky samotných občanů na úpravy svého okolí a co postrádají na sídlišti nejvíc. Z těchto dotazníků pak vyplynul charakter odpovědí na jednotlivé problémy a výsledkem pak byly konkrétní návrhy, které byly posouzeny a následně pak zapracovány do projektu regenerace.

Provedené výzkumy v praxi prokázaly, že dotazníkové šetření je vhodnou metodou pro upřesnění zadávacích požadavků při řešení regenerací veřejných prostor v panelových sídlištích. Procentuální výše zpětné vazby těchto anket je vyšší než obvyklá účast občanů na veřejných zasedáních, diskusích a projednáváních a jejich výsledky lze tedy považovat za objektivnější a reprezentativnější. Záleží ovšem i na výběru dotazovaných okruhů a formulaci otázek, které by již měly odrážet předběžný průzkum a vést k co nejkonkrétnějším závěrům.

Pozitivní aspekt dotazníkových průzkumů názorů, požadavků a představ občanů je i v tom, že se tím může posílit jejich pocit odpovědnosti za prostředí, v němž žijí, i když prostranství sloužící všem nejsou v jejich přímém vlastnictví. V menších městech je zřetelný četnější zájem o věci veřejné a někteří občané jsou i ochotni se o své okolí starat sami. Lze tedy konstatovat, že sami obyvatelé se určitým způsobem podílí na úpravách svého okolí.

6 PŘÍKLADY ZPRACOVÁNÍ KONKRÉTNÍCH VEŘEJNÝCH PROSTORŮ PANELOVÝCH SÍDLIŠŤ

Použité metody vypracování zahrnují analýzu stávajícího stavu sídliště, zkoumání názorů obyvatel, koncepci jednotlivých úprav, vyhodnocení ekonomických možností investora a eventualitu poučení se z chyb, které se staly v minulosti.

Pro tuto práci byly vybrány tři ukázkové panelové sídliště ve městech Chropyně, Kroměříž a Hulín.

6.1 CHROPYNĚ

Toto sídliště, které vzniklo cca před 40 ti lety a bezprostředně navazuje na starou zástavbu města a průmyslový areál Technoplastu

Sídliště má přiměřené množství vlastní občanské vybavenosti týkající se zejména služeb. Na sídlišti nechybí základní škola a předškolní zařízení. Je zde dostatečné množství pracovních příležitostí vzhledem k blízkosti stávajících firem. Dopravní obsluha sídliště a jeho napojení je řešena z městské komunikace.

Zástavba na sídlišti a veřejné plochy vykazují mnoho urbanistických závad, které bylo třeba v obecním zájmu upravit. Vzhledem ke stáří a zanedbanosti sídliště již tato lokalita neodpovídala požadavkům zdravého bydlení a bezpečnosti občanů. Velkou výhodou je zde však menší hustota obyvatel než na jiných sídlištích, a s tím související dostatek veřejných ploch s velkým množstvím zeleně.

Na tomto sídlišti je převážná část pozornosti věnována problematice dopravy. Sídliště je napojeno pouze jednou přístupovou větví, která prochází velmi úzkou ulicí. Regenerace řeší nové zpřístupnění sídliště, které je navrženo přes souběžnou ulici, která je v současné době zaslepená.

V rámci regenerace jsou rekonstruovány stávající plochy hřišť a navržena nová dětská hřiště. Vzhledem k tomu, že na sídlišti v Chropyni žije převážná část lidí města, tak je zde navrženo centrální prostranství. Jedná se o stávající nevyužitou zatravněnou plochu, která se nachází uprostřed sídliště. Záměrem bylo vytvořit klidný a bezpečný veřejný prostor, který současně plní i reprezentační funkci sídliště, což se v konečném důsledku podařilo.

6.2 HULÍN

Město Hulín má několik panelových sídlišť a sídliště Sadová je situováno jižním směrem od centra podél výpadovky na Zlín. Z této ulice je také hlavní příjezd na sídliště. Celková plocha řešeného území sídliště Sadová je 6,85 ha a nachází se zde 45 bytových domů.

Na tomto sídlišti se jedná o rekonstrukci stávajících ploch, jak dopravních, tak odpočinkových, dále pak nové řešení chodníků, parkovišť, zeleně, hracích ploch pro děti a veřejných rekreačních ploch pro obyvatele sídliště.

Toto panelové sídliště má stejné charakteristické znaky jako většina obdobných sídlišť. Monofunkčnost, poměrně vysokou zahuštěnost, značnou opotřebovanost a dlouhodobou neudržovatelnost. Charakteristický je nedostatek parkovacích míst a chybějící chodníky. Kladem tohoto sídliště je však jeho velká rozloha.

Při regeneraci byl kladen důraz na úpravu plochy ve vnitrobloku kolem stávající provozovny. Tato plocha byla rekultivována a vzniklý prostor slouží pro odpočinek obyvatelů sídliště. Je zde vybudován nový pojízdný chodník a v jeho blízkosti je postaveno nové dětského hřiště. Dále je to veřejná rekreační plocha pro odpočinek starších obyvatel sídliště. S tím souvisí sanace stávající zeleně a vybavení parteru městským mobiliářem. Na sídlišti je doplněn městský a dětský mobiliář a je provedena rekonstrukce stávající zeleně.

6.3 KROMĚŘÍŽ

Sídliště Zachar je poměrně mladé sídliště. Vzniklo před dvanácti lety ve východní části města Kroměříže. Hlavním trendem v této době byla co největší zahuštěnost sídliště, na úkor kvality bydlení.

Sídliště má minimum vlastní občanské vybavenosti. Obyvatelé využívají zařízení městské části, která jsou v dosahu pěší docházky, bohužel většina z nich, včetně základní školy je umístěna za frekventovanou komunikací.

Na tomto sídlišti je prostorové vymezení vnitrobloků velmi stísněné. Nachází se zde vysoká koncentrace obyvatel žijících v bytech ve 4-8 podlažních domech. Sídliště je koncipováno tak, že zde nevzniká prakticky žádná rekreační a oddychová plocha. Okolní prostředí je monotónní, volné prostory mezi domy vzbuzují pocity stísněnosti. Nová výstavba byla realizována z pouhé motivace zajistit velkému množství občanů bydlení. Nevytvořila se zde žádná tradiční místa k setkávání a odpočinku obyvatel a tím pádem zde vzniká velká izolovanost lidí.

Poněvadž na sídlišti žije převážná většina domácností s malými dětmi, tak stěžejní záležitostí zde byla výstavba velkého oploceného dětského hřiště a hřiště pro míčové hry.

V rámci sídliště jsou navrženy nové zelené plochy. Doprovodná zeleň kolem domů zdůrazní komunikaci městského charakteru a vytvoří příjemnější uliční prostor. Pobytová zeleň přispěje k vytvoření prostorů pro odpočinek, posezení a hry dětí. Na parkovišti podél ul. Albertové, je vzhledem k velkému počtu parkovacích míst a nedostatku prostoru nutné vytvořit konstrukce s popínavou zelení, jež by narušila monotónnost těchto ploch.

Sídliště je vybaveno novým městským mobiliářem, jako jsou venkovní lavičky, odpadkové koše a stojany na kola, umístěné v blízkosti vstupů do domů, pěších komunikací a dětských hřišť.

7 PRINCIPY, ZÁSADY A METODIKA REGENERACE VEŘEJNÝCH PROSTORŮ

Veřejné prostory na sídlišti vykazují určité urbanistické závady, které je třeba v obecním zájmu upravit. Vzhledem k chátrajícímu stavu a zanedbanosti veřejných prostranství a nedostatečné městské vybavenosti sídliště, tyto plochy již neodpovídají požadavkům zdravého bydlení a bezpečnosti občanů. Dále svým vybavením neodpovídají současným hygienickým požadavkům.

Panelová sídliště, která jsou postavena v letech budování socialismu, mají stejné charakteristické znaky. Jsou to: monofunkčnost, vysoká zahuštěnost, značná opotřebovanost a dlouhodobá neudržovatelnost. Charakteristický je nedostatek parkovacích míst a chybějící chodníky. Prostředí sídliště je monotónní, bez výrazných akcentů. Dalším problémem je neudržovaná a v mnohých místech přerostlá zeleň, která byla nahodile vysazována v letech minulých a nedostatek městského i dětského mobiliáře.

Hlavním cílem regenerace sídliště je zlepšení podmínek pro sociální a kulturní rozvoj obyvatel, a celkové zkvalitnění obytného prostředí sídliště.

Metodiku zpracování regenerací lze shrnout do následujících kroků:

- analýza stávajícího stavu

- návrh optimální koncepce řešení
- vyhodnocení ekonomických možností investora
- finalizace projektu

Prvotní u konkrétního projektu je správná a dostatečná analýza dané lokality a to analýza strukturální a analýza demografická. Strukturální analýza by měla zahrnovat rozbor celkové architektonické koncepce sídliště se zaměřením na jednotlivé strukturální kategorie:

1. stav a kvalita pěších komunikací a jejich koexistence s pojízdými komunikacemi zejména z bezpečnostního hlediska,
2. dopravní obslužnost,
3. parkovací možnosti,
4. existence nebo absence centrálních prostor a odpočinkových zón,
5. počet a stav veřejných rekreačních ploch a sportovišť,
6. počet, umístění a stav dětských hřišť,
7. množství a kvalita veřejné zeleně.

Demografická a sociální analýza by měla zodpovědět tyto otázky:

- jaké je věkové složení obyvatel, jeho vývoj v minulých letech a předpokládaný trend v budoucnu
- jaké pracovní příležitosti daná lokalita nabízí,
- subjektivní názor obyvatel na úroveň bydlení, hodnocení palčivosti jednotlivých problematických bodů a jejich vnímání a vztah k dané lokalitě (např. existence a četnost místních společenských aktivit – zájmová sdružení, akce pro děti, aktivity seniorů apod.),
- jaký je poměr bydlících vlastníků a nájemníků a z toho plynoucí možnosti dobrovolných iniciativ a zájmu obyvatel o jejich okolí.

Výstupem analýzy by mělo být určení nedostatků v architektonické struktuře daného sídliště v souvislosti s provedenou demograficko – sociální analýzou a jejich hodnocení podle závažnosti a akutní potřeby jejich řešení. Na základě výstupů provedených analýz je

pak třeba navrhnout celkovou koncepci a jednotlivé kroky k nápravě zjištěných problémů v jednotlivých kategoriích, v případě potřeby jejich etapizaci.

Následně by mělo proběhnout nejlépe několik fází projednání návrhu, stanovení priorit v souvislosti s finančními možnostmi investora, zapracování připomínek a dokončení projektu.

7.1 PĚŠÍ KOMUNIKACE

Stávající pěší komunikace na sídlištích vykazují dost vážné nedostatky jak v četnosti, tak v kvalitě. Cesty pro pěší by měly být rovnoprávné automobilovým komunikacím, ale bohužel jsou spíš na okraji zájmu veřejnosti, jsou brány spíš jako samozřejmost a nikdo se nepozastavuje nad jejich špatným stavem. Na pěší dopravu na sídlištích musí být kladen větší důraz, než na automobilovou dopravu. Povrchy chodníků jsou v nevyhovujícím stavu. Chybí pěší propojení ve vnitroblocích sídliště.

Hovoříme li o pěší komunikaci na sídlišti, tak jde především o příchod a odchod z místa bydliště, ať už je to do zaměstnání, na nákupy, do školy, školky, na hřiště, případně k návštěvě sousedů. Co se týká volného procházení se po sídlišti, tak tato aktivita není zcela oblíbená, poněvadž lidé si v dnešní době raději zajedou do volné přírody, za kulturou, či sportem a v případě odlišných zájmů do nákupních center. Jiné je to ovšem v případě vlastnictví domácích mazlíčků. Venčení psů na sídlišti je v současnosti velmi diskutovanou problematikou a nelze ji v případě regenerace veřejných prostranství opomíjet.

Je nezbytné zajistit pěší přístup ke každému objektu. Ke zvýšení atraktivnosti těchto komunikací pro pěší je žádoucí zabezpečit vhodný povrch a osvětlení komunikací, doprovodnou zeleň a zařízení pro odpočinek pěších. V každém případě má chodník umožnit pohyb kočárků a invalidních vozíků a jejich míjení. Minimální šířka chodníku je 150 cm a nejkvalitnější a nejlépe udržitelný je tvrdý povrch, např. ze zámkové dlažby, asfaltobetonu, případně kamenné dlažby, což je finančně náročnější. Při návrhu je třeba brát ohled i na pozdější údržbu, která je obvykle v kompetenci měst.

7.2 AUTOMOBILOVÉ KOMUNIKACE

Místní komunikace na sídlišti ve většině případů zabezpečují příjezd ke všem domům, ale její parametry neodpovídají požadavkům dnešní doby. V převážné většině je dopravní situace na sídlištích nepřehledná a vykazuje poměrně závažné nedostatky. Obvykle slouží část silnice pro podélné parkování, takže obsluha objektů záchrannou službou, či požárními vozy je nemyslitelná. Problémem bývá i to, že mezi bloky je tak málo prostoru, že silnici nelze rozšířit. Tuto závadu lze řešit např. tím, že vytvoříme jednosměrnou, případně zaslepenou ulici, což na jedné straně umožní obsluhu území, ale přitom znemožní, či zkomplikuje průjezd.

V některých případech je šířka silnice předimenzovaná a je vedena přímočaře, což vede ke zvyšování rychlosti. Odstranění dlouhých přímých úseků s dalekým rozhledem a náhrada přímé osy osou zalomenou je pak optimálním řešením.

Co se týká úprav na sídlišti, tak lze s úspěchem použít zjednosměrnění komunikací, omezení šířky jízdních pruhů, použití vhodného povrchu vozovky, zvýšených zpomalovacích prahů. Pro psychologické zúžení jízdních pruhů je vhodné podél nich umístit např. stromy, keře, patníky, příp. veřejné osvětlení. Pro kvalitní dopravní řešení je nutné zabezpečit neomezený příjezd ke každému objektu.

7.3 PARKOVIŠTĚ

Řešení dopravy v klidu je považováno za zásadní oblast ovlivňující obyvatelnost území. Počet parkovacích stání pro osobní automobily v obytných územích vyplývá z počtu obyvatel a stupně motorizace. Největším problémem je v dnešní době nedostatečné množství odstavných ploch. S ohledem na narůstající množství vlastníků automobilů je třeba se touto záležitostí zabývat. Je nezbytné vytvořit takový počet parkovacích míst, který bude minimalizovat tlak motoristů a současně nebude mít negativní vliv na fungování obytné zóny.

Dalším problémem ohledně parkování osobních aut jsou stávající řadové garáže, na okraji, nebo dokonce uvnitř obytných zón, které slouží jednotlivým občanům. Garáže, včetně pozemků, jsou ve vlastnictví jedinců, kteří nemají zájem o ně přijít, ale současně tyto objekty neudržují. Znamená to, že spousta drahocenné plochy je zastavěna

nevzhlednými objekty, které znemožňují využít území ekonomičtějším a kvalitnějším způsobem.

Vzhledem k tomu, že největší množství parkovacích míst je podél komunikací, pak nejjednodušším a nejekonomičtějším řešením je doplnění stávajících komunikací o kolmá a šikmá parkovací stání. Pokud tato podélná stání nahradíme kolmými, zvýší se jejich počet dvojnásob při minimálním záboru zatravněné plochy.

Regulace parkování je v současné době jednou z účinných cest, jak zajistit poměrně slušnější a příjemnější poměry pro občany žijící v obytné zóně na sídlišti.

7.4 CENTRÁLNÍ PROSTRANSTVÍ

Ne všechna sídliště se mohou pochlubit svým centrálním prostranstvím. Nebyla snad ani příčina se starat o to, že lidé mají potřebu mít nějaké orientační body. Jedno je však jisté, pokud tato prostranství existují, pak život na sídlišti je méně anonymní. Zde je důvod ke společnému zastavení a vytváření přirozených vazeb místních občanů. Lidé se tady stýkají se svými sousedy častěji, mají silnější pocit společenství a cítí se i bezpečněji v blízkosti svého bydliště.

Hlavním cílem je vytvořit atraktivní a lidské prostředí, které zve k pobývání a slouží pro každodenní setkávání obyvatel a návštěvníků sídliště. Různorodé aktivity určené pro občany by zde měly podporovat sociální vztahy a přitažlivost prostředí. Tyto centrální plochy by měly být v blízkosti občanské vybavenosti, případně v místě pěších tras, kde se pohybuje větší množství chodců. Je velmi žádoucí obohatit tato prostranství o různé drobné obchodní aktivity, např. stánky, kiosky, případně drobné služby. Též je velmi žádoucí sjednotit tyto plochy systémem prvků, jež jim dají dojem významnosti, přehlednosti, prostupnosti a pocitu bezpečí. Tyto prostory by měly působit lidem potěšením z pobytu v nich.

7.5 VEŘEJNÉ REKREAČNÍ PLOCHY

V současné době na sídlišti chybí adekvátní prostory pro každodenní rekreaci všech věkových skupin. Jedná se o plochy parkového charakteru určené pro sportovně rekreační

využití a volnočasové aktivity obyvatel a návštěvníků těchto sídlištních prostorů. Na některých sídlištních bývají větší nevyužité plochy. Tyto rekreačně oddychové plochy mají obvykle vyšlapaný zatravněný povrch a někdy popraskaný asfaltový povrch. Neudržované plochy jsou využívány dětmi k nespoutaným hrám a skryté houštiny jako útočiště dospívající mládeže k nevázané zábavě. Vybavení hracími zařízeními a městským mobiliářem prakticky není žádné. Někdy si tam samotní občané vytvoří zákoutí s lavičkami, altány a tu a tam i ohniště.

Pokud existují mezi obytnými bloky alespoň větší ucelené plochy, pak je vhodné je řešit jako parkovou plochu se zelení, do které jsou vkládány jednotlivé prvky venkovního mobiliáře, zařízení pro hry dětí a dospívající mládeže. Dále tyto plochy slouží pro relaxaci obyvatel a odpočinek starších lidí a nakonec i pro rekreační sportování. Jedná se o neoplocené, pro veřejnost volně přístupné plochy. Novým řešením bývá podpořen přírodní charakter území.

7.6 DĚTSKÁ HŘIŠTĚ

Umístění hřiště ve veřejném prostoru je velmi důležité. Mělo by splňovat podmínky, že bude situováno v živém a atraktivním prostředí, ale současně v dostatečné vzdálenosti od komunikace a parkovacích stání. Prostor pro hry dětí by měl být dostatečně přehledný, bez vytváření nebezpečných zákoutí. Zdravé a hygienicky nezávadné prostředí, kde je třeba se vyvarovat nadměrné hlučnosti, prašnosti s omezením kouře a zápachu je nezbytně nutné pro volbu pozemku. Též dobrá dostupnost přispívá ke snadné orientaci v prostoru.

Hřiště vyžadují relativně větší rovné plochy. Svahové pozemky jsou technickou překážkou a příčinou vyšších nákladů, přesto lze svahy využít pro některé druhy her a sportů. Poloha hřiště je také závislá na poslání hřiště podle věku. Hřiště pro předškolní děti jsou poměrně nehlučná a z důvodů snadného dozoru by měla být situována pokud možno na dohled z bytu, zatímco ostatní by měla být situována mimo klidové polohy. U sportovišť určených starším dětem, je doporučeno vytvoření izolační clony proti hluku.

Při výběru stanoviště je nutné dále zohlednit jak povětrnostní podmínky, tak i místní klima. Dbát na proslunění, ale přitom v létě zajistit ochranu před slunečním žářem, dbát na dostatečné provětrání, ale současně ochránit hřiště proti nadměrné větrnosti.

7.7 VEŘEJNÁ ZELENĚ

Veřejná zeleň na sídlištích bývá sice téměř dostatečná, poněvadž její výsadba spadá do období vzniku obytné výstavby. Obvykle si tuto zeleň občané vysadili sami a tato zeleň není dostatečně udržována. Přerostlé stromy bývají i v těsné blízkosti oken obytných domů, což zastíňuje obytné prostory. Současně na některých místech, obzvláště kolem komunikací výsadba křovinných porostů a stromů chybí.

Plochy zeleně mohou sloužit k chůzi, sezení i jízdě, k rekreaci a shromažďování s tím rozdílem, že jsou to plochy, které něco doplňují, plochy doprovodné, případně zbytkové. Mohou to být i předprostory a meziprostory domů, různé pásy a koridory. Vzhledem k odlišnosti panelového sídliště od typické městské zástavby se zde tyto veřejné plochy

Návrh regenerace zeleně sleduje zkvalitnění nezastavěných oblastí. Promyšlená výsadba vegetačních prvků je základním předpokladem k zpříjemnění veřejných prostor zastavěného území.

8 PŘÍNOS DISERTAČNÍ PRÁCE PRO VYUŽITÍ V PRAXI

Panelová sídliště tady byla, jsou a nejspíš nějakou dobu budou. Žije v nich nezanedbatelné množství lidí naší společnosti. Při cestě do svých domovů jsou tito lidé nuceni využívat veřejná prostranství, ale nejde zde jen o to, aby prošli, zavřeli se ve svých bytech a zůstali v izolaci. Pro zdravý vývoj člověka je třeba, aby se občané setkávali s ostatními lidmi, aby měli pocit, že patří k určitému společenství, aby si děti mohly spolu hrát a navazovat sociální kontakty a starší lidé se mohli procházet, povídat si, případně si spolu i venku posedět. Proto v naší společnosti vzniká nezbytná nutnost postarat se o kvalitní prostředí v blízkosti bytových domů na výše uvedených panelových sídlištích.

Tato práce vznikla na základě mého praktického přístupu, která se týkala regenerací veřejných prostranství panelových sídlišť. Byla zde snaha o co nejoptimálnější a citlivé vyřešení výše uvedené komplexní problematiky. Řešil se zde problém, jak si s těmito veřejnými prostory poradit, jak je uchopit, aby bylo vyhověno požadavkům všem občanům s omezenými finančními prostředky. Jedná se o střední a menší města, kde panelová sídliště jsou situovaná v blízkosti center, kde zpravidla byl na malé ploše postaven velký

počet bytů, škola, školka, nákupní středisko a restaurace. Nebyly zde charakteristické ulice, na jaké jsme zvyklí ve starší městské zástavbě, nebyly zde ani náměstí, ale potřeba lidí se někde scházet a pobývat je zde zřetelná. Bylo tedy nutné uchopit stávající veřejná prostranství jako jedinečné útvary a nějakým způsobem je strukturovat. Tímto se začalo nabízet rozdělení veřejných prostorů panelových sídlišť podle jejich příslušných funkcí a podle jejich ukazatelů. Jakmile bylo jasné členění, mohlo pak následovat jejich vyhodnocení.

Na základě zkoumání stávajícího stavu a vyhodnocení navrženého řešení je v této práci prezentováno, jak lze veřejným prostorům pomoci i bez velkých finančních nákladů a jak je důležité spolupracovat s občany, kteří zde žijí. Z uvedené práce vyplývá, že regenerace veřejných prostorů se odvíjí na základě požadavků občanů, ovšem dle možností finančních prostředků, které má obec k dispozici.

Jedná se o řešení dopravní infrastruktury, což zahrnuje rekonstrukce a doplnění nových automobilových komunikací, pěších komunikací, odstavných a parkovacích stání vč. stání pro vozidla zdravotně postižených osob. Dále se jedná o rekultivaci zeleně, vytváření veřejných rekreačních ploch, sanaci stávajících ploch, zřizování nových dětských hřišť s pískovišti, průlezkami a formování nových parkových odpočinkových ploch pro starší občany, včetně kvalitního městského mobiliáře. Je též pamatováno na bezbariérové prostředí, z hlediska možnosti dobrého pohybu a orientace tělesně postižených občanů.

Výsledkem vyhodnocení regenerací veřejných prostorů na sídlišťích vznikl nový a při tom uvážlivý přístup k této problematice. V průběhu času bylo zjištěno a zaznamenáno, že navržené "zlidštění" obytného prostoru má výrazně kladný dopad na obyvatele, kteří zde žijí. Jakmile dochází ke zkulturnění a optimalizaci veřejného prostředí, narůstá pozitivní vliv na snížení vandalizmu a kriminality, a to především v řadách dorůstající mládeže a problémových skupin obyvatel.

Tento výstup vychází z reálných požadavků naší současné společnosti. Jsou zde shrnuty a rozčleněny poznatky, které byly i díky možnosti čerpání dotačních programů pro regeneraci panelových sídlišť nastudovat a realizovat. V této práci jsou uvedeny příklady, jak vypadají veřejná prostranství před regenerací, jak by mohly vypadat a nakonec, jak dopadl výsledek. Můžeme tedy shrnout, že při dodržení funkčních, estetických a praktických zásad bylo z regenerací veřejných prostorů využito maximum k vzhledem k finančním prostředkům.

Tato práce by měla sloužit pro všechny, kteří jsou zodpovědní a záleží jim na kvalitě života ve stávajících panelových sídlištích. Může být podkladem pro veřejnou správu, pro krajské, městské a obecní úřady v oblasti navrhování regenerací veřejných prostorů v panelových sídlištích, kterým by mohla poskytnout různé úhly pohledu, ze kterých lze vidět typy a funkce veřejných prostranství a potřeby jejich uživatelů. Urbanistům, architektům a projektantům, kteří se těmito regeneracemi zabývají nabízí rady a volby cest jak dosáhnout toho, aby realizované projekty byly životaschopné.

Dále by mohla být užitečná jako metodická příručka pro instituce jako je Ministerstvo pro místní rozvoj, Ústav územního rozvoje, dále pak občanská sdružení a realizační firmy která se touto problematikou zabývají.

V konečné fázi by předmětný dokument mohl posloužit i při argumentaci různým skupinám obyvatel v procesu participace na společenském dění a široké veřejnosti, které není lhostejný stav okolí, v němž žije. Nabízí tolik žádaný vhled do plánovacích záměrů tak, aby se mohli sami aktivně zapojit.

9 ZÁVĚR

Veřejné prostory v panelových sídlištích se nachází ve stavu, který v dnešní době zcela prokazatelně nesplňuje požadavky obyvatel na vlné a kvalitní obytné prostředí. Tyto prostory by díky důkladné spolupráci občanů, kteří v uvedeném prostředí bydlí, dále pak veřejných činitelů a nakonec i schopných odborníků, mohly opět začít žít svým vlastním životem. Měly by nabídnout svým obyvatelům vyšší kvalitu bydlení, možnost využívat volný čas s pocitem bezpečí v okolí svého bydliště. Tímto by uvedená prostranství získala čerstvou přitažlivost a nabyla novou charakteristickou tvář.

Na základě analýzy dat, které vycházejí z konkrétních zkušeností malých a středních měst v České republice jsou současné možnosti regenerací na těchto panelových sídlištích velmi omezené. Vyplývá to především z malých prostranství, které byly předimenzovány bytovou výstavbou. Dále se nepočítalo s faktem, že výhledově bude větší dopravní zatížení. V současné době má téměř každá domácnost jeden automobil a zhruba 10% domácností dva a víc automobilů.

Dalším problémem při těchto regeneracích je nedostatek finančních prostředků. Samotná města finance nemají, a pokud nějaké finance jsou, např. dotační tituly z MMR a IPRM, tak obvykle stačí na rekonstrukci stávajícího stavu (např. Kroměříž – sídliště Bělidla r. 2011), případně na rozšíření parkovišť, výstavby dětských hřišť a osázení zelení.

Podle dotazníkového šetření převládá spíš nezájem lidí starat se o své okolí. Dřívější názory odborníků, že by bylo vhodné, aby společenství vlastníků odkoupilo veřejné pozemky v okolí svých domů se neukázaly jako nejvhodnější. Na některých sídlištích k vykoupení došlo, (např. v Přerově Hulíně) ale tyto prostory nejsou o nic víc využívány ani udržovány, jako tam, kde zůstaly pozemky ve vlastnictví města.

Na základě sběru dat na panelových sídlištích jsou ukázány klady a zápory regenerací současných veřejných prostorů. Z výzkumu vyplynulo, že dnešní společnost se při navrhování a realizaci regenerace veřejných prostranství potýká s množstvím různých problémů. Je to především nedostatek finančních prostředků, nedůsledná kontrola nad stavebními firmami, nedostatečné lhůty pro zpracování projektové dokumentace, krátké termíny pro realizaci, nedotažení detailů v koncovém výsledku a nakonec lhostejnost, jak bude vypadat dokončené dílo. Na tyto nešvary je třeba dávat pozor už v počátku záměru, aby nedocházelo ke zbytečným problémům a následně pak k nákladným opravám nově vytvořených ploch.

Regenerace veřejných prostorů panelových sídlišť by měla především vycházet z reálných požadavků občanů žijících na sídlišti a jejich ztotožnění s novými úpravami. V těchto prostorách by mohli nalézt příjemné prostředí nejen místní obyvatelé, ale i jejich návštěvníci. Nově vytvořené funkční a estetické uspořádání by tak přispělo k přívětivému soužití všech generací a napomáhání lidské soudržnosti. Pokud by tato prostranství správně fungovala, tak by zcela jistě vzrostla podpora společenského života v nich a zpevnila by se vazba lidí na okolí. Toto by pak mělo pozitivní dopad na kvalitní fungování současných obytných celků a jejich včlenění do městských aglomerací.

Přínosem této práce je zejména nově strukturovaná specifikace jednotlivých funkčních ploch v panelových sídlištích. Tyto plochy jsou zde jasně a srozumitelně pojmenovány. Rozdělení veřejných ploch na pěší komunikace, automobilové komunikace, parkoviště, centrální prostranství, veřejně rekreační plochy, dětské hřiště a veřejnou zeleň bylo vytvořeno na základě zkušeností s již provedenými regeneracemi na sídlištích v menších a středně velkých městech. Podrobná doporučení v kapitole č. 8 - "Principy, zásady a

metodika regenerace veřejných prostorů" by měly být dostatečným vodítkem pro určení nejobtavnějších problémů konkrétních lokalit a pomůckou pro nalezení optimálního řešení, které ovšem mnohdy v rámci původní zástavby nemůže než být kompromisem slučujícím protichůdné požadavky. Návrh obvykle spočívá v syntéze všech poznatků, vychází z analýzy potřeb, potenciálu a omezení místa samého a z jeho vztahu k okolí. Někdy proto nelze vyhovět všem požadavkům, přesto však zde uvedené příklady zdařilých projektů dokumentují pozitivní přínos regenerací v reálném kontextu.

Na závěr lze konstatovat, že záměr regenerace veřejných prostorů na sídlišti je nezbytný a velmi důležitý proces pro současné a budoucí formování společnosti vzhledem k nezanedbatelnému počtu obyvatel žijících v České republice v panelových sídlištích.